

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

411-12/2025

Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 7967 датум 25.3.2025.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ИЛИ СЕ МОГУ
НАЛАЗИТИ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ЗАВОДА ЗА ИЗВРШЕЊЕ КРИВИЧНИХ САНКЦИЈА

Извештај о посети Окружном затвору у Лесковцу

Београд, март 2025. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамом разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево, Кликаktiv – Центар за развој социјалних политика и Групу 484.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 02. септембра 2024. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВА	Окружни затвор у Лесковцу (у даљем тексту: ОЗ Лесковац)
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	10. март 2025. године
ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови НПМ, у складу са чланом 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама НПМ
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Ненајављена посета
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана у обављању послова НПМ
САСТАВ ТИМА	Маја Јовић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

У уводном разговору са управником ОЗ Лесковац представљен је циљ посете и прибављене су основне информације о стању у заводу. Након тога, у заводским службама остварен је увид у релевантну документацију и од службеника су прибављене информације релевантне за предмет извештаја. Обављени су разговори са 8 лица лишених слободе која су се налазила у затвореном одељењу и којима је одређен смештај под појачан надзор. На крају посете, управнику завода су изнети прелиминарни налази из обављене посете.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Службена лица су пружила тражене информације, омогућен је увид у затражену документацију и разговори са лицима лишеним слободе. **Професионално поступање руководства и службеника током посете представља пример добре праксе у поступању, у складу са законом предвиђеном обавезом сарадње органа са НПМ.**

1.3. ПРЕТХОДНА ПОСЕТА

НПМ је 10. и 11. јуна 2021. године обавио посету ОЗ Лесковац, у складу са утврђеном методологијом која је развијена ради остваривања циља посете, односно провере постојања појаве тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака. О овој посети је сачињен Извештај са пет препорука за отклањање уочених недостатака и унапређење поступања према лицима лишеним слободе.⁴ Извештај је достављен заводу и

⁴ Извештај о посети Окружном затвору у Лесковцу, дел. бр. 22409 од 18.8.2021. год.

Управи за извршење кривичних санкција, који су обавестили НПМ о мерама предузетим ради поступања по препорукама.⁵

Током ове посете, НПМ је пратио на који начин је поступљено по упућеним препорукама. У овом извештају су представљени налази до којих је НПМ дошао.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ

НПМ похваљује све напоре и активности које су предузете у циљу поступања по упућеним препорукама.

1. ПРЕПОРУКА НПМ:

Управа за извршење кривичних санкција ће у ОЗ Лесковац обезбедити услове за радно ангажовање осуђених лица разврстаних у затворено одељење.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

На дан посете НПМ, у затвореном одељењу налазило се 173 осуђена лица. За разлику од стања уоченог током претходне посете, када осуђени из затвореног одељења нису били радно ангажовани, НПМ је током ове посете уочио да су предузете активности у циљу унапређења поступања у овом делу. Наиме, актуелни правилник о систематизацији радних места осуђених лица предвиђа 16 радних места у затвореном одељењу и то послови молераја, хигијеничара, трпезараца, фризера и послови пружања помоћи лицима која су стара и лошијег здравственог стања. У тренутку посете НПМ укупно је било упошљено 13 лица из затвореног одељења. Према наводима начелника Службе за обуку и упошљавање у наредних неколико недеља постојећа систематизација ће бити ревидирана тако да ће се број радних места повећати за 5 (3 трпезарца и 2 послови вешераја).

НПМ похваљује све напоре и активности које је завод предузео са циљем да се омогући радно ангажовање за један број осуђених лица у затвореном одељењу, али, уз разумевање за чињеницу да је тешко обезбедити услове за радно ангажовање ове категорије осуђених лица, НПМ указује да је у питању и даље мали број ових радно ангажованих лица у односу на њихов укупан број. **НПМ изражава очекивање и охрабрује завод да настави са активностима у правцу обезбеђивања радног ангажовања за што већи број осуђених лица из затвореног одељења.**

2. ПРЕПОРУКА НПМ:

У ОЗ Лесковац искључивање лица лишених слободе из редовног режима издржавања казне ће се обављати на основу одговарајуће одлуке донете у предвиђеној законској процедури.

⁵ Одговор ОЗ Лесковац 02-3939/21-01 од 25.10.2021. и Управе за извршење кривичних санкција 021-01-27/2021-05 од 10.9.2021.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Током посете НПМ овом заводу 2021. године у Павиљону III налазила су се лица разврстана у затворено одељење, али је утврђено да је режим боравака у овом павиљону строжији у односу на друге павиљоне у које се смештају лица разврстана у затворено одељење. Наиме, у њему су претежно боравила лица која су учинила одређене дисциплинске преступе, за која постоје сазнања да нарушавају ред у заводу угрожавањем других лица у павиљону у којем су раније били смештени и сл. Спаваонице су закључане све време током боравака осуђених лица у њима, не постоји просторија за дневни боравак, контакт са осуђеницима из других спаваоница имају само током боравака на свежем ваздуху. Због наведеног НПМ је оценио да смештај у Павиљону III практично представља смештај под појачани надзор, али са изостанком формалне процедуре за одређивање ове посебне мере.

Поступајући по препоруци, управник ОЗ Лесковац је обавестио НПМ да је Павиљон III опредељен као павиљон за смештај лица под појачан надзор и да ће се у њему убудуће смештати лица која ремеће ред или подстичу друге на ремећење реда због чега представљају опасност за безбедност у заводу, или на други начин угрожавају безбедност, као и да ће им се доносити решење о овој посебној мери.

Током овогодишње посете НПМ је утврдио да се по препоруци поступа те да се приземље Павиљона III користи за смештај лица под појачан надзор и да се за то доносе образложене, писмене одлуке, против којих је могуће изјавити жалбе. За спровођење ове мере предвиђено је 8 соба за по четири лица, а у тренутку посете било је 10 лица. Разговор је обављен са 8 лица која су потврдила да су добили образложене одлуке и да су имали могућност жалбе.

3. ПРЕПОРУКА НПМ:

ОЗ Лесковац ће примену мера принуде документовати видео снимцима догађаја.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Служба за обезбеђење поступа по овој препоруци, те се сви видео записи ванредних догађаја у којима је примењена мера принуде изолују и чувају на компакт диску у склопу предмета формираног у вези са применом мера принуде. Овај вид документовања примене мере принуде се користи у циљу контроле начина на који се примењују средства принуде, као и ради утврђивања свих околности догађаја који су претходили њиховој примени.

4. ПРЕПОРУКА НПМ:

У ОЗ Лесковац повреде лица лишених слободе ће се фотографисати и уцртавати у шему тела.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

По препоруци је поступљено. Увидом у поједине извештаје о повредама утврђено је да се споља видљиве повреде уцртавају у шему тела. Такође, све повреде се документују и фотографисањем, а исте се чувају у фолдерима у компјутерима.

5. ПРЕПОРУКА НПМ:

Окружни затвор у Лесковцу успоставиће и водиће евиденцију поднесака, притужби, жалби и захтева за судску заштиту лица лишених слободе и за сваки појединачан поднесак или притужбу формираће посебан предмет, са омотом списка, у који ће се одлагати сви акти тог предмета.

ПОСТУПАЊЕ ПО ПРЕПОРУЦИ:

Приликом посете Служби за правне послове утврђено је да су формиране књиге евиденција поднесака, притужби, жалби и захтева за судску заштиту лица лишених слободе, као и да се поводом истих формирају предмети.